MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJTIMOIY-EMOTSIONAL KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL O‘YINLAR TIZIMI: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Qurbonaliyeva Navbahor Anvar qizi
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
“Maktabgacha ta’lim” kafedrasi magistranti
nebahar0421@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarini rivojlantirishda interfaol o‘yinlar tizimining o‘rni va ahamiyatiga bag'ishlangan. Tadqiqotda interfaol o‘yinlarning bolalarning shaxsiy rivojlanishiga ta'siri va amaliy jihatlari o‘rganilgan. Interfaol o‘yinlar bolalarning quyidagi ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. His-tuyg'ularini boshqarish, muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, muammolarni hal qilish*

Kalit so‘zlar: *interfaol o‘yinlar, ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalar, maktabgacha yosh, his-tuyg‘ularni boshqarish, kommunikativ ko‘nikmalar, hamkorlik, emotsional intellekt, maktabgacha ta’lim, o‘yin faoliyati, sotsial ko‘nikmalar.*

Annotation. *This article is dedicated to the role and importance of interactive game systems in developing socio-emotional skills in preschool-aged children. The study examines the impact of interactive games on children's personal development and practical aspects. Interactive games play a significant role in developing the following skills in children: emotion management, communication, collaboration, and problem-solving.*

Keywords: *interactive games, socio-emotional skills, preschool age, emotion management, communication skills, collaboration, emotional intelligence, preschool education, play activity, social skills.*

Аннотация. *Данная статья посвящена роли и значению системы интерактивных игр в развитии социально-эмоциональных навыков у детей дошкольного возраста. В исследовании рассматривается влияние интерактивных игр на личностное развитие детей и практические аспекты их применения. Интерактивные игры играют важную роль в развитии у детей следующих навыков: управление эмоциями, общение, сотрудничество и решение проблем.*

Ключевые слова: *интерактивные игры, социально-эмоциональные навыки, дошкольный возраст, управление эмоциями, коммуникативные навыки, сотрудничество, эмоциональный интеллект, дошкольное образование, игровая деятельность, социальные навыки.*

KIRISH

Maktabgacha yosh - bu bolaning shaxsiyati, ijtimoiy munosabatlari va emotsional dunyosining asoslari shakllanadigan eng muhim davr hisoblanadi. Zamonaviy pedagogika va psixologiyada bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga alohida e'tibor qaratilmoqda, chunki bu koʻnikmalar bolaning kelajakdagi muvaffaqiyatli hayoti, oʻqish va mehnat faoliyati uchun asos boʻlib xizmat qiladi (Karimova, 2019). Oʻzbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining "Ilk qadam" dasturi (2021) hamda Maktabgacha ta'lim davlat oʻquv dasturi (2022)da bolalarning ijtimoiy-emotsional koʻnikmalarini rivojlantirish ustuvor yoʻnalishlardan biri sifatida belgilangan.

Interfaol oʻyinlar - bu bolalarning faol ishtirok etadigan, oʻzaro munosabatlar asosida amalga oshiriladigan va ularning ijtimoiy-emotsional koʻnikmalarini kompleks rivojlantirishga qaratilgan oʻyinlar tizimidir (Hakimova, 2021). Ushbu maqolaning maqsadi interfaol oʻyinlar tizimining maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional koʻnikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini oʻrganish, zamonaviy yondashuvlarni tahlil qilish va uchraydigan muammolar va ularning yechimlarini taklif etishdan iborat.

1. Interfaol oʻyinlarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishdagi ahamiyati

Interfaol oʻyinlar bolalarga oʻz his-tuyg'ularini anglash va boshqarish, boshqa bolalar bilan samarali muloqot qilish, hamkorlikda ishlash, muammolarni hal qilish kabi koʻnikmalarni egallash imkoniyatini beradi . Ashirov (2022) tadqiqotlarida interfaol oʻyinlar orqali bolalarning 90%ida emotsional ifodalilik, 85%ida ijtimoiy moslashuvchanlik koʻnikmalarining sezilarli darajada yaxshilanganligini qayd etgan.

Interfaol oʻyinlarning asosiy afzalliklari:

· Emotsional intellektni rivojlantirish (Goleman, 2020)
· Kommunikativ qobiliyatlarni shakllantirish (Rahimova, 2018)
· Empatiya qobiliyatini oshirish (Merrell, 2021)
· Oʻzini tuta bilish va oʻz-oʻzini nazorat qilish koʻnikmalarini rivojlantirish (Joseph & Strain, 2020)

2. Zamonaviy yondashuvlar va metodlar.

Zamonaviy maktabgacha ta'limda interfaol oʻyinlar tizimi quyidagi yondashuvlar asosida amalga oshirilmoqda:

2.1. Sotsial-emotsional oʻrganish (SEL) yondashuvi. CASEL(2023) tomonidan ishlab chiqilgan ushbu yondashuv beshta asosiy komponentni oʻz ichiga oladi: oʻz-oʻzini anglash, oʻzini boshqarish, sotsial anglash, munosabat koʻnikmalari va mas'uliyatli qaror qabul qilish. Bu komponentlarning barchasi interfaol oʻyinlar orqali samarali rivojlantiriladi.

2.2. Faol o‘rganish metodlari . Abdurahmonova(2020) o‘z tadqiqotlarida interfaol o‘yinlarni "o‘yin orqali o‘rganish" konsepsiyasi asosida taklif etadi. Bunda bola faol ishtirokchi bo‘ladi, o‘z tajribasini shakllantiradi va yangi bilimlarni o‘zlashtiradi.

2.3. Differensial yondashuv.Har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda,ularning ijtimoiy-emotsional ehtiyojlariga mos interfaol o‘yinlarni tashkil etish (Yusupova, 2020).

3. Amaliy misollar va o‘yinlar tizimi

Quyidagi interfaol o‘yinlar maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarini rivojlantirishda samarali hisoblanadi:

3.1. His-tuyg'ularni ifodalash o‘yinlari

· "Mening hislarim albomi" - bolalar turli vaziyatlardagi his-tuyg'ularini rasmlar orqali ifodalaydilar

· "Mimika va jestlar" - turli his-tuyg'ularni ifodalovchi mimika va harakatlarni taqlid qilish

3.2. Hamkorlik o‘yinlari

· "Birgalikda qurilish" - guruh bo‘lib konstruktor yordamida qurilish qilish

· "Sehrli mato" - guruh a'zolari birgalikda katta matoni ushlab turish va unda harakat qilish

3.3. Kommunikativ o‘yinlar

· "Mening do‘stim" - bolalar bir-birlari haqida ijobiy fikrlarni aytishadi

· "Ayyorlik savollari" - turli vaziyatlarda qanday munosabatda bo‘lish kerakligi haqida suhbat

4. Muammolar va ularning yechimlari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interfaol o‘yinlar tizimini joriy etishda quyidagi muammolar uchraydi:

4.1. Metodik muammolar

Ko‘pgina tarbiyachilar interfaol o‘yinlarni tashkil etishning zamonaviy metodikasi bilan yetarlicha tanish emaslar(Hasanova, 2021).

Yechim: Tarbiyachilarni malakasini oshirish, maxsus treninglar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etish.

4.2. Resurslar bilan ta'minlash muammosi

Interfaol o‘yinlarni o‘tkazish uchun zarur bo‘lgan didaktik materiallar va o‘yin jihozlari yetarli emas.

Yechim: O‘z-o‘zidan tayyorlanadigan oddiy materiallardan foydalanish, ota-onalarni jalb qilish.

4.3. Individual yondashuv muammosi

Guruhdagi bolalar sonining ko‘pligi tufayli har bir bolaga individual yondashish qiyin.

Yechim: Kichik guruhlarda ishlash, differensial yondashuvni qo‘llash.

XULOSA

Interfaol o‘yinlar tizimi maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-emotsional ko‘nikmalarini rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Ushbu o‘yinlar bolalarga nafaqat his-tuyg'ularini boshqarish, balki boshqa odamlar bilan samarali muloqot qilish, hamkorlikda ishlash va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini egallash imkoniyatini beradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tuzilgan interfaol o‘yinlar tizimini maktabgacha ta'lim muassasalarida joriy etish bolalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko‘rsatadi. Uchraydigan muammolarni bartaraf etish uchun tarbiyachilarning malakasini oshirish, resurslar bilan ta'minlash va individual yondashuvni tashkil etish zarur.

Kelajakda interfaol o‘yinlar tizimini yanada takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalar bilan birlashtirish va turli yosh guruhlari uchun maxsus metodikalarni ishlab chiqish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdurahmonova, S. A. (2020). Maktabgacha ta'lim tizimida interfaol metodlardan foydalanish. Toshkent: "Fan va texnologiya".
2. Karimova, V. M. (2019). Bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi: nazariya va amaliyot. Toshkent: "O‘qituvchi".
3. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi (2022). Maktabgacha ta'lim davlat o‘quv dasturi. Toshkent.
4. Domitrovich, C. E., & Greenberg, M. T. (2020). The Role of Play in Promoting Social-Emotional Competence. Journal of School Psychology, 48(2), 105-118.
5. Goleman, D. (2020). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. Bantam Books.
6. CASEL (2023). Social and Emotional Learning in Preschool. www.casel.org